

การศึกษาแนวทางการแก้ไขปัญหาการบริหารงานของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์เขต กรุงเทพมหานคร

A Study on solutions to administration problems of Buddhist Sunday School in Bangkok

พระมหาทรงยศ แทนยัง¹ อาจารย์ ดร.กิตติศักดิ์ อังคะนาวิ² อาจารย์ ดร.ราชันย์ บุญธิมา³

PhramahaSongyot Thaenyang¹, Dr.KittisakUngkanawin², Dr.Rachan Boonthima³

¹นิสิตการศึกษา มหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

²ที่ปรึกษาหลัก อาจารย์ประจำภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

³ที่ปรึกษาร่วม อาจารย์ประจำภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาการบริหารงานของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์เขตกรุงเทพมหานครและศึกษาความเหมาะสมของแนวทางการแก้ไขปัญหาการบริหารงานของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์เขตกรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมสนทนากลุ่มมีผู้เชี่ยวชาญและผู้บริหารงานศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ จำนวน 12 รูป / คน แบ่งเป็นพระภิกษุ 6 รูป ขรवास 6 คน โดยเป็นการเลือกแบบเจาะจง และกลุ่มตัวอย่างที่แจกแบบสอบถาม ได้แก่ ผู้บริหารและครูผู้สอนในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์เขตกรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2559 กำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของเครจซี่และมอร์แกน ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 210/รูป /คน และใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น โดยใช้ขนาดศูนย์เป็นชั้น แล้วทำการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบบันทึกการสนทนากลุ่ม และแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าความเที่ยงตรงตั้งแต่ 0.60 – 1.00 ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ.975 การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ วิเคราะห์เนื้อหา ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที่แทนกลุ่มตัวอย่างเดียว

ผลการวิจัยพบว่า

1. ปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาการบริหารงานของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เขต กรุงเทพมหานคร

1.1 ด้านวิชาการ คือ หลักสูตรไม่เป็นมาตรฐานเดียวกัน ขาดการพัฒนาให้ทันสมัย มีความซ้ำซ้อนกันไม่สอดคล้องกับผู้เรียน ครูผู้สอนไม่ได้ทำแผนการเรียนการสอน ขาดความรู้เรื่องการวัดและประเมินผล ขาดความรู้และทักษะในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน แนวทางการแก้ไขปัญหา คือ ศูนย์ควรมีหลักสูตรที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน หลักสูตรควรเป็นหลักสูตรเชิงปฏิบัติการ มีความยืดหยุ่น ควรพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับผู้เรียน จัดทำคู่มือ เกี่ยวกับ การทำแผนการสอน การวัดและประเมินผล

1.2 ด้านบุคลากร คือ บุคลากรขาดความต่อเนื่องในการดำเนินงาน คณะกรรมการบริหารมีการประชุมกันน้อยครั้งและไม่มีการกำหนดนโยบาย ผู้บริหารไม่มีความรู้เรื่องกระบวนการบริหารงาน สวัสดิการมีน้อย แนวทางการแก้ไขปัญหา คือ คณะกรรมการบริหาร ควรมีการประชุมกันอย่างน้อยปีละ 2 ครั้งเพื่อกำหนดนโยบายและวางแผนทำงานควรจัดทำคู่มือการบริหารศูนย์พร้อมทั้งระบุขอบข่ายภาระงานให้ชัดเจน ควรมีการจัดสวัสดิการสำหรับบุคลากร

1.3 ด้านงบประมาณ คือ งบประมาณที่จัดสรรจากรัฐไม่เพียงพอ ไม่ได้จัดทำแผนงบประมาณเป็นรายปี การบริหารงบประมาณขาดการมีส่วนร่วม แนวทางการแก้ปัญหา คือ ทางศูนย์ควรจัดตั้งกองทุนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ โดยการระดมทุนจากภาคเอกชน หน่วยงานของรัฐและประชาชนทั่วไป มีการจัดทำแผนงบประมาณประจำปีให้เป็นลายลักษณ์อักษร ควรเปิดโอกาสให้คณะทำงานมีส่วนร่วมในการบริหารงบประมาณ

1.4 ด้านชุมชน คือ ชุมชนไม่เห็นคุณค่าของศูนย์ที่มีต่อสังคมส่วนรวม ศูนย์ไม่ได้ประสานงานกับผู้ปกครอง นักเรียนและชุมชน ขาดความร่วมมือกับชุมชนในการจัดกิจกรรมร่วมกัน แนวทางการแก้ไขปัญหาคือ ศูนย์ควรเชิญชุมชนเข้ามาร่วมกิจกรรมกับทางศูนย์ และเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม ควรมีการสร้างความตระหนักรู้ร่วมกันกับชุมชนเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมกิจกรรมของศูนย์ มีการประสานความร่วมมือจากผู้ปกครองและชุมชนให้มากขึ้น

1.5 ด้านผู้เรียนคือ ผู้เรียนมีจำนวนลดลง ผู้เรียนไม่เห็นคุณค่าของการมาเรียนในศูนย์ แนวทางการแก้ไขปัญหาคือ ทางศูนย์ควรทำข้อตกลงความร่วมมือกับสถานศึกษาใกล้เคียง เพื่อส่งนักเรียนเข้ามาเรียนในศูนย์ ควรมีการบริหารศูนย์ให้มีคุณภาพเพื่อเป็นการจูงใจนักเรียน ควรมีการประชาสัมพันธ์ให้ผู้ปกครองและนักเรียนเห็นคุณค่าและประโยชน์ที่ได้จากการมาเรียนที่ศูนย์

1.6 ด้านโครงสร้าง คือ โครงสร้างไม่ได้แบ่งภาระงานให้ชัดเจน โครงสร้างในการบริหารไม่สอดคล้องกับบริบทในปัจจุบัน แนวทางการแก้ไขปัญหาคือ ศูนย์ขนาดเล็กควรปรับโครงสร้างให้เหมาะสมกับบริบท ทันสมัย โดยเทียบเคียงกับโครงสร้างการบริหารสถานศึกษาทั่วไป ควรระบุขอบข่ายภาระงาน ตามโครงสร้างให้ชัดเจน ควรจัดทำป้ายโครงสร้างการบริหารงาน

1.7 ด้านอาคารสถานที่ คือ สิ่งแวดล้อมในบริเวณศูนย์ ไม่สะอาด ขาดการดูแลรักษาให้เป็นระเบียบเรียบร้อย ไม่มีการประเมินผลการใช้อาคารสถานที่ แนวทางการแก้ไขปัญหาคือ ทางศูนย์ควรส่งเสริมการจัดสถานที่ให้เอื้อต่อการเรียนรู้ มีเจ้าหน้าที่ดูแลรักษาความสะอาดให้เป็นระเบียบเรียบร้อย มีการประเมินอาคารสถานที่

1.8 ด้านสื่ออุปกรณ์ คือ ผู้สอนเลือกใช้สื่อไม่เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละช่วงชั้น ตำราเรียนมีไม่เพียงพอ สื่อการเรียนการสอนมีจำกัดและขาดงบประมาณในการจัดซื้อ บุคลากรขาดทักษะและประสบการณ์ในการใช้สื่อ แนวทางการแก้ไขปัญหาคือ ศูนย์ควรส่งเสริมให้ ครูผู้สอนจัดกิจกรรมที่สนับสนุนการคิดแบบโยนิโสมนสิการ สนับสนุนตำราเรียนให้เพียงพอ โดยขอการสนับสนุน สื่ออุปกรณ์ จากหน่วยงานของรัฐเอกชนและชุมชน ผู้สอนควรใช้อุปกรณ์เหลือใช้เป็นการเรียนการสอน และใช้สื่อในโซเชียลมีเดียเมื่อมีโอกาสเหมาะสม

2. แนวทางการแก้ไขปัญหการบริหารของงานศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์เขตกรุงเทพมหานคร มีระดับความเหมาะสม โดยรวมและรายด้านอยู่ใน ระดับมาก และสูงกว่าเกณฑ์อย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: ปัญหาและการแก้ไขปัญหา ความเหมาะสมของแนวทางการแก้ปัญหา

Abstract

The purposes of this research were 1) to study the problems and solutions of administration of Buddhist Sunday school. 2) To study the appropriateness of solution to problems of Buddhist Sunday school in Bangkok, the participants in Focus group Discussion were 12 experts and administrators of the Buddhist Sunday school. The sampling group of questionnaire was distributed to administrators and teachers of Buddhist Sunday school in Bangkok, academic year of 2016 .The determination of the sampling group by using the tables of Craig and Morgan. The sampling group was 210 persons with multi stage sampling. The instrument was a group discussion recorder and questionnaire by using five levels of estimation. The analysis of data consisted of frequency, percentage, average, standard deviation, and testing the sampling group.

The research findings were as follows.

1. The Problems and solutions of the administration problems of the Buddhist Sunday school in Bangkok.

The academic, the course was not the same standard. There was a lack of the modern development and there were duplications that were not consistent with learners. Teachers did not do teaching plans, and it was a lack of knowledge of measurement and evaluation including a lack of knowledge and skills in teaching activities. The solution to the problems is: the school should have the same standard course which is flexible and should develop the course in accordance with the learners. The school should do handbooks about teaching plans with measurement and evaluation

The personnel, there was a lack of continuity, the Executive Committee had a fewer meeting, and the Welfare was low. The solution is: the executive committee should have a meeting at least twice a year to set the policies and work plans. The school should do handbook of the administration including the stipulation of the scope of work clearly and there should be welfare for personnel.

The budget, the budget was allocated from the state that was not enough. Not to make a Annual budget plan, and the budget administration was a lack of participation. The solution is: the school should set up a fund for Buddhist Sunday school by fundraising from the private sector, the State agency, and the public. There should be an annual budget plan with written form and to give a chance to the working group to participate in budget administration.

The Community, the community did not appreciate the value of the school. The school was not coordinated with parents, students, and community. It was a lack of cooperation with community in activity arrangement. The solution is: The community should be invited to join activities with the school including awareness rising with the community to encourage in activities. And there is coordination between parents and communities.

The learner, the students decreased, Learners did not appreciate the value of studying in the school. The solution is: The school should make an agreement with other schools including admission of school. Should make the school good quality to motivate students and there should be a public relation to parents and students and to indicate the value of education at the school.

The structure of problems, not to share the work obviously. The Structure of administration was not done to accord with the current context. The solution is: Small schools should be appropriately restructured with the modern contexts by comparison with general education institutions, to specify the scope of workload, and structure obviously including setting a billboard of administration structure.

The building, the environment in the school area was not clean; it was a lack of maintenance. There was no evaluation of the building. The solution is: The school should encourage setting the building to facilitate in learning. There is a staff to clean up, and to evaluate it.

The media, the problems were that the instructors used the Instruction media which was not appropriate with the learners of each level and the textbooks were not enough, and Instruction media is limited. it was a lack of budget for purchasing, the personnel did not have the skills and experiences to use the media. The solution is: the school should encourage the teachers to organize activities to support the idea as Yonisomanasikan (proper consideration) and to support enough textbooks, to ask for support the media from State agencies, public, private, and community to use in social media.

2. The solution to administration problems of the Buddhist Sunday school in Bangkok, it was a level of appropriateness as a high level and significantly higher than criterion at the .05 level.

Keywords: Problems and Solutions, The Appropriateness of Solution to Problems

ภูมิหลัง

ในอดีตจนถึงปัจจุบันพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่ประชากรส่วนใหญ่ของประเทศนับถือกันมาช้านานจนเป็นรากฐานสำคัญของวัฒนธรรมไทย โดยในอดีตชีวิตของประชาชนชาวไทยมีความผูกพันกับสถาบันพระพุทธศาสนาอย่างยิ่ง วัดจึงกลายเป็นส่วนประกอบสำคัญของ ชุมชนและเป็นศูนย์กลางในการจัดกิจกรรมต่างๆตลอดจนเป็นแหล่งการศึกษาของประชาชนทุกระดับ นอกจากนี้ วัดได้เป็นสถาบันหลักในการฝึกอบรมพระสงฆ์เพื่อสืบต่อพระพุทธศาสนาและฝึกอบรมประชาชนให้ตั้งอยู่ในศีลธรรมอันงามและเป็นพลเมืองที่ดีของสังคมไทย ดังนั้น สภาพความเจริญและความเสื่อมของพระพุทธศาสนา จึงมีความสำคัญต่อการพัฒนาความเจริญก้าวหน้าและความมั่นคงของสังคมไทย[1]

สภาพสังคมไทย ได้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วตามกระแสโลกาภิวัตน์ จึงทำให้สถาบันทางพระพุทธศาสนามีบทบาทต่อสังคมน้อยลง ไม่สามารถทำหน้าที่ในการเป็นสถานที่เล่าเรียนและเป็นสถานที่ฝึกอบรมให้ประชาชนตั้งมั่นอยู่ในศีลธรรม คุณธรรมและจริยธรรมเหมือนดังแต่ก่อน ซึ่งปัญหาขาดคุณธรรมจริยธรรมจัดว่าเป็นปัญหาระดับชาติที่น่าเป็นห่วง เพราะจะส่งผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศและศักยภาพในการแข่งขันกับประเทศอื่นๆ จึงเป็นเรื่องที่ทุกฝ่ายต้องให้ความสำคัญ ร่วมกันพัฒนาเพื่อให้สังคมไทยเป็นสังคมที่ประชาชนส่วนใหญ่ตั้งมั่นอยู่ในศีลธรรมอันงามและมีคุณธรรมจริยธรรม ดังนั้น การนำศาสนาเพื่อมาพัฒนาเด็กและเยาวชนไทยให้เป็นคนดีมีคุณธรรมและจริยธรรมนับว่าเป็นการวางรากฐานให้กับเด็กและเยาวชนได้อย่างแท้จริง จึงจำเป็นต้องมีสถาบันที่ทำหน้าที่ในการอบรมคุณธรรมและจริยธรรมให้แก่เด็กและเยาวชนเป็นการเฉพาะ

กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม พิจารณาเห็นว่า การมีแหล่งหรือสถาบันในการอบรมคุณธรรมจริยธรรมในรูปแบบของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์เป็นวิธีการที่ดียิ่งหนึ่งในสังคมปัจจุบัน เพราะสามารถชักนำเด็กและเยาวชนให้เข้ามาสู่ร่มเงาพระพุทธศาสนาเพื่อการศึกษาอบรมบ่มนิสัยและสร้างจิตสำนึกให้เห็นคุณค่าของพระพุทธศาสนาแต่แรกเริ่ม อันเป็นวิธีการหนึ่งในการรักษาพระพุทธศาสนาให้ดำรงคงอยู่กับสังคมไทยตลอดไป[2]

ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์เป็นองค์กรทางพระพุทธศาสนาที่พระสงฆ์ได้จัดตั้งขึ้นเป็นการจัดการศึกษาสงเคราะห์นอกระบบและตามอัธยาศัยให้แก่ประชาชนทั่วไป โดยมีเป้าหมายหลัก ได้แก่ เด็กและเยาวชนที่กำลังอยู่ในวัยเรียน เพื่อให้รู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์และนำหลักคำสอน ทางพระพุทธศาสนาไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันตลอดถึงสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างสงบสุข โดยมีวัตถุประสงค์ของการจัดตั้ง คือ 1) เพื่อส่งเสริมให้เยาวชนสนใจเข้าวัด ศึกษาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา 2) เพื่อปลูกฝังศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรมแก่เยาวชนทุกระดับอายุ 3) เพื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่าง บ้าน วัด โรงเรียนและชุมชน และ4) สนับสนุนให้วัดมีบทบาทในการใช้หลักธรรมในศาสนาอบรมสั่งสอนและปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชน

รูปแบบการจัดตั้งศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในปัจจุบันมีอยู่ 3 รูปแบบคือ 1) ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในวัด เป็นรูปแบบการจัดการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนาแก่เด็กและเยาวชนในอุดมคติดั้งเดิม 2) ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในสถานศึกษาและหน่วยงานของรัฐ เป็นการจัดตั้งโดยสถานศึกษา มูลนิธิสมาคม หน่วยงานของรัฐ และ 3) ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์เชิงรุก เป็นการดำเนินการของพระสงฆ์ในวัดใด วัดหนึ่งที่มีข้อจำกัด โดยไม่สามารถจัดการเรียนการสอนในวัดได้ จึงเข้าไปสอนวิชาพระพุทธศาสนาในสถานศึกษาในนามของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์[4]

ปัจจุบันโลกได้ก้าวเข้าสู่ยุคโลกาภิวัตน์มีความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการด้านการสื่อสาร โทรคมนาคม และเทคโนโลยีสารสนเทศ ที่มีเครือข่ายโยงใยไปทั่วโลก เป็นสังคมแห่งข้อมูลข่าวสาร โลกไร้ซึ่งพรมแดน กิจกรรมทุกด้านไม่ว่า เศรษฐกิจ สังคมการเมือง การศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมสิ่งแวดล้อม ถูกเชื่อมโยงด้วยข่าวสารทำให้เกิดกระแสสากลเชื่อมโยงกันทั้งโลก ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของประชาชนในสังคมของทุกประเทศ

ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์เป็นองค์กรหนึ่งของสังคมย่อมได้รับผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อมจากกระแสโลกาภิวัตน์อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้สังเคราะห์และประมวลเป็นปัญหาการบริหารงานศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ออกเป็น 8 ด้าน ดังนี้ คือ 1) ด้านวิชาการ 2) ด้านบุคลากร 3) ด้านงบประมาณ 4) ด้านชุมชน 5) ด้านผู้เรียน 6) ด้านโครงสร้าง 7) ด้านอาคารสถานที่ และ8) ด้านสื่ออุปกรณ์ จากปัญหาในการบริหารงานของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ดังกล่าว จึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจในการศึกษาหาแนวทางการแก้ไขปัญหาการบริหารงานศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการบริหารงานศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ให้มีประสิทธิภาพและบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ รวมทั้งเป็นสารสนเทศให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องใช้

สำหรับกำหนดนโยบายและพัฒนากาการบริหารงานของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาการบริหารงานของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เขตกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาความเหมาะสมของแนวทางการแก้ไขปัญหาการบริหารงานของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์เขตกรุงเทพมหานคร

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ มี 2 ตอน คือ ตอนที่1ได้แก่ผู้เชี่ยวชาญและผู้บริหารงานศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ จำนวน 12 รูป / คน แบ่งเป็นพระภิกษุ 6 รูป ฆราวาส 6 คน โดยเป็นการเลือกแบบเจาะจง ตอนที่ 2ได้แก่ผู้บริหารศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์และครูผู้สอนจำนวน 861 รูป / คน ที่ปฏิบัติงานในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์เขตกรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2559 จำนวน 63 แห่ง ได้กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของเครจซี่และมอร์แกน กลุ่มตัวอย่าง 210 รูป / คน ต่อจากนั้น ทำการสุ่มแบบแบ่งชั้น โดยมีขนาดของศูนย์เป็นชั้น และทำการเลือกแบบเจาะจงเครื่องมือที่ใช้เป็นแบบบันทึกการสนทนากลุ่ม และแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าความเที่ยงตรงตั้งแต่ 0.60 – 1.00 ค่าความเชื่อมั่น ทั้งฉบับเท่ากับ.975 การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ วิเคราะห์เนื้อหา ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที่แทนกลุ่มตัวอย่างเดียว

ผลการวิจัย

1. ปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาการบริหารงานของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เขตกรุงเทพมหานคร
 - 1.1 ด้านวิชาการ คือ หลักสูตรไม่เป็นมาตรฐานเดียวกัน ขาดการพัฒนาให้ทันสมัยมีความซ้ำซ้อนกันไม่สอดคล้องกับผู้เรียน ครูผู้สอนไม่ได้ทำแผนการเรียนการสอน ขาดความรู้เรื่องการวัดและประเมินผล ขาดความรู้และทักษะในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน แนวทางการแก้ไขปัญหา คือ ศูนย์ควรมีหลักสูตรที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน หลักสูตรควรเป็นหลักสูตรเชิงปฏิบัติการ มีความยืดหยุ่น ควรพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับผู้เรียน จัดทำคู่มือ เกี่ยวกับ การทำแผนการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล
 - 1.2 ด้านบุคลากร คือ บุคลากรขาดความต่อเนื่องในการดำเนินงาน คณะกรรมการบริหารมีการประชุมกันน้อยครั้งและไม่มีการกำหนดนโยบาย ผู้บริหารไม่มีความรู้เรื่องกระบวนการบริหารงาน สวัสดิการมีน้อย แนวทางการแก้ไขปัญหา คือ คณะกรรมการบริหาร ควรมีการประชุมกันอย่างน้อยปีละ 2 ครั้งเพื่อกำหนดนโยบายและวางแผนทำงาน ควรจัดทำคู่มือการบริหารศูนย์พร้อมทั้งระบุขอบข่ายภาระงานให้ชัดเจน ควรมีการจัดสวัสดิการสำหรับบุคลากร
 - 1.3 ด้านงบประมาณ คือ งบประมาณที่จัดสรรจากรัฐไม่เพียงพอ ไม่ได้จัดทำแผนงบประมาณเป็นรายปี การบริหารงบประมาณขาดการมีส่วนร่วม แนวทางการแก้ไขปัญหา คือ ทางศูนย์ควรจัดตั้งกองทุนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ โดยการระดมทุนจากภาคเอกชน หน่วยงานของรัฐและประชาชนทั่วไป มีการจัดทำแผนงบประมาณประจำปีให้เป็นลายลักษณ์อักษร ควรเปิดโอกาสให้คณะทำงานมีส่วนร่วมในการบริหารงบประมาณ
 - 1.4 ด้านชุมชน คือ ชุมชนไม่เห็นคุณค่าของศูนย์ที่มีต่อสังคมส่วนรวม ศูนย์ไม่ได้ประสานงานกับผู้ปกครองนักเรียนและชุมชน ขาดความร่วมมือกับชุมชนในการจัดกิจกรรมร่วมกัน แนวทางการแก้ไขปัญหา คือ ศูนย์ควรเชิญชุมชนเข้ามาร่วมกิจกรรมกับทางศูนย์ และเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม ควรมีการสร้างควมตระหนักรู้ร่วมกันกับชุมชนเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมกิจกรรมของศูนย์ มีการประสานความร่วมมือจากผู้ปกครองและชุมชนให้มากขึ้น
 - 1.5 ด้านผู้เรียนคือ ผู้เรียนมีจำนวนลดลง ผู้เรียนไม่เห็นคุณค่าของการมาเรียนในศูนย์ แนวทาง การไขแก้ปัญหา คือ ทางศูนย์ควรทำข้อตกลงความร่วมมือกับสถานศึกษาใกล้เคียงเพื่อส่งนักเรียนเข้ามาเรียนในศูนย์ ควรมีการบริหารศูนย์ให้มีคุณภาพเพื่อเป็นการจูงใจนักเรียน ควรมีการประชาสัมพันธ์ให้ผู้ปกครองและนักเรียนเห็นคุณค่าและประโยชน์ที่ได้จากการมาเรียนที่ศูนย์

1.6 ด้านโครงสร้าง คือ โครงสร้างไม่ได้แบ่งภาระงานให้ชัดเจน โครงสร้างในการบริหารไม่สอดคล้องกับบริบทในปัจจุบันแนวทางการแก้ไขปัญหา คือ ศูนย์ขนาดเล็กควรปรับโครงสร้างให้เหมาะสมกับบริบททันสมัย โดยเทียบเคียงกับโครงสร้างการบริหารสถานศึกษาทั่วไป ควรระบุขอบข่ายภาระงาน ตามโครงสร้างให้ชัดเจน ควรจัดทำป้ายโครงสร้างการบริหารงาน

1.7 ด้านอาคารสถานที่ คือ สิ่งแวดล้อมในบริเวณศูนย์ ไม่สะอาด ขาดการดูแลรักษาให้เป็นระเบียบเรียบร้อย ไม่มีการประเมินผลการใช้อาคารสถานที่ แนวทางการแก้ไขปัญหา คือ ทางศูนย์ควรส่งเสริมการจัดสถานที่ให้เอื้อต่อการเรียนรู้ มีเจ้าหน้าที่ดูแลรักษาความสะอาดให้เป็นระเบียบเรียบร้อย มีการประเมินอาคารสถานที่

1.8 ด้านสื่ออุปกรณ์ คือ ผู้สอนเลือกใช้สื่อไม่เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละช่วงชั้น ตำราเรียนมีไม่เพียงพอสื่อการเรียนการสอนมีจำกัดและขาดงบประมาณในการจัดซื้อ บุคลากรขาดทักษะและประสบการณ์ในการใช้สื่อ แนวทางการแก้ไขปัญหา คือ ศูนย์ควรส่งเสริมให้ ครูผู้สอนจัดกิจกรรมที่สนับสนุนการคิดแบบโยนิโสมนสิการ สนับสนุนตำราเรียนให้เพียงพอ โดยขอการสนับสนุน สื่ออุปกรณ์ จากหน่วยงานของรัฐเอกชนและชุมชน ผู้สอนควรใช้อุปกรณ์เหลือใช้เพื่อเป็นการเรียนการสอน และใช้สื่อ โนโซเซียลมีเดียเมื่อมีโอกาสเหมาะสม

2. การศึกษาความเหมาะสมของแนวทางการแก้ไขปัญหาการบริหารของงานศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เขตกรุงเทพมหานครทั้ง 8 ด้าน พบว่า โดยรวมอยู่ใน ระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจาก มากไปหาน้อย คือ ด้านสื่ออุปกรณ์ ด้านบุคลากร ด้านผู้เรียน ด้านชุมชน ด้านงบประมาณ ด้านอาคารสถานที่ ด้านวิชาการ และด้านโครงสร้าง

ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาจากการทดสอบค่าที่พบว่า ระดับความเหมาะสมของแนวทางการแก้ไขปัญหาการบริหารงานของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์เขตกรุงเทพมหานคร จากทั้งโดยรวมและรายด้านสูงกว่าเกณฑ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .05

อภิปรายผลการวิจัย

1.1 ด้านวิชาการ

ปัญหาพบว่า หลักสูตรไม่เป็นมาตรฐานเดียวกัน ขาดการพัฒนาให้ทันสมัย มีความซ้ำซ้อนกันขาดความสอดคล้องกับผู้เรียน เนื้อหายากเกินไป ครูผู้สอนไม่ได้ทำแผนการเรียนการสอน ครูผู้สอนขาดความรู้เรื่องการวัดและประเมินผล ครูผู้สอนขาดความรู้และทักษะในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนน้อยเกินไปที่เป็นเช่นนี้ อาจเป็นเพราะ บุคลากรของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ส่วนมากที่เข้าทำงาน จะมาด้วยจิตอาสา โดยบุคลากรเป็น พระภิกษุ ศิษย์เก่า และ ผู้มีจิตอาสาทั่วไป ซึ่งศูนย์มีค่าตอบแทนน้อย หรือ บางศูนย์ก็ไม่มีค่าตอบแทน ฉะนั้น ทางศูนย์ จึงไม่ได้ให้ความสำคัญ ในเรื่องวิชาการกับครูผู้สอน รวมทั้งครูผู้สอน ขาดความรู้ ความเข้าใจ ในเรื่องวิชาการ สอดคล้องกับผลวิจัยของพระมหาสุทร ญฺฐฐุมิ[5] ได้ทำการวิจัยเรื่องปัญหาและแนวทางการแก้ปัญหาการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอนในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ จังหวัดนครราชสีมา ผลการวิจัย พบว่า ด้านการวางแผนการสอน ครูประสบปัญหาไม่มีความรู้เกี่ยวกับการวางแผนการสอน ขาดการใช้ทักษะเทคนิคและกลยุทธ์การสอนอย่างหลากหลาย ไม่มีเวลาจัดทำแผนการสอน วัตถุประสงค์ของหลักสูตรกว้างเกินไป เนื้อหาไม่สอดคล้องกับความสนใจของผู้เรียน ครูไม่เข้าใจหลักการหรือความคิดรวบยอด กิจกรรมเน้นบรรยายมากเกินไปทำให้ ผู้เรียนเบื่อหน่ายและวิธีการวัดผลไม่มีความหลากหลาย

แนวทางการแก้ไขปัญหา พบว่า ศูนย์ควรมีหลักสูตรที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน หลักสูตรควรเป็นหลักสูตรเชิงปฏิบัติการ มีความยืดหยุ่น ควรพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับผู้เรียน ควรจัดทำคู่มือ การทำแผนการสอน การวัดและประเมินผล ที่เป็นเช่นนี้ อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารและครูผู้สอนในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มีความเห็นร่วมกันว่า ควรมีการแก้ไขปัญหาด้านวิชาการ โดยเฉพาะเรื่องของหลักสูตร สอดคล้องกับงานวิจัย ของพระมหาวิระพล โพธิ์เงิน [6] ได้ทำงานวิจัย เรื่อง การพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์เพื่อมุ่งสู่การบูรณาการในพื้นที่ กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า กรมศาสนาควรจัดทำหลักสูตรให้มีความชัดเจน ไม่ให้ซ้ำซ้อนกับเนื้อหาที่นักเรียนได้เรียนกับทางโรงเรียน ตลอดถึง มีการวัดและประเมินผล อย่างเป็นระบบ

1.2 ด้านบุคลากร

ปัญหา คือ บุคลากรที่ทำงานในศูนย์ขาดความต่อเนื่องในการดำเนินงาน คณะกรรมการบริหารมีการประชุมกันน้อย หรือไม่มีการประชุมกำหนดนโยบายในการบริหารงาน ผู้บริหารไม่มีความรู้ในกระบวนการบริหารงาน ทำให้การบริหารงานไม่เป็นระบบขาดความชัดเจนไม่มีประสิทธิภาพ ตลอดถึง คณะกรรมการที่ได้รับมอบหมายให้ดำเนินงานไม่เข้าบทบาทหน้าที่

ของตน สวัสดิการมีน้อยที่เป็นเช่นนี้ อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารและครูสอนในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ขาดความรู้ ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเอง สอดคล้องกับงานวิจัย ของ พระสุเชษฐ์ หนูเอี่ยม[7]ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ในภาค 1 ผลการวิจัยพบว่า การบริหารบุคลากรที่มีปัญหามาก คือ ผู้บริหารขาดความรู้ความเข้าใจในการบริหารจัดการ ผู้บริหารขาดทักษะและประสบการณ์ในการบริหาร ผู้บริหารขาดการอบรม เพื่อพูนความรู้และประสบการณ์ ผู้บริหารขาดการติดตาม การทำงาน ผู้บริหารไม่มีการติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากร คณะกรรมการไม่มีเวลาประชุมเพื่อวางแผน คณะกรรมการบริหารขาดความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนภายในศูนย์ นอกจากนี้ บุคลากรที่เข้ามาปฏิบัติงานในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ส่วนมาก เข้ามาปฏิบัติงานด้วยจิตอาสา มีค่าตอบแทนน้อยหรือ ไม่มี รวมทั้งบุคลากรในศูนย์ติดภารกิจด้านอื่นๆ จึงส่งผลให้ทางศูนย์ไม่สามารถวางแผนในการพัฒนาบุคลากรได้อย่างเต็มที่

แนวทางการแก้ไขปัญหาคือ กรมการศาสนา ควรบรรจุพระภิกษุที่สอนในศูนย์ ให้เป็นครูพระสอนศีลธรรมเหมือนกับครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน คณะกรรมการบริหาร ควรมีการประชุมกันอย่างน้อยปีละ 2 ครั้งเพื่อกำหนดนโยบายและวางแผนทำงาน ควรจัดทำคู่มือการบริหารศูนย์พร้อมทั้ง ระบุขอบข่ายภาระงานให้ชัดเจน ควรมีการจัดสวัสดิการสำหรับบุคลากรตามความเหมาะสม ควรมีการประกาศเกียรติคุณแก่บุคลากรดีเด่น ที่เป็นเช่นนี้ อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารและครูผู้สอนในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มีความตระหนักว่า ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ จำเป็นต้องให้ความสำคัญกับเรื่องบุคลากร เพราะบุคลากร มีความสำคัญต่อความเจริญและความรุ่งเรืองของศูนย์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาสุทัศน์ ไชยธาดา[8] ได้ทำการวิจัย เรื่อง การบริหารการศึกษาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดอนงค์าราม เขตคลองสาน กรุงเทพมหานคร พบว่าปัจจัยที่ส่งเสริมการบริหารงานของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ได้แก่ ปัจจัยด้านผู้บริหาร มีคุณวุฒิ มีการศึกษาอบรมที่ดี มีความสามารถในการบริหารงาน มีวิสัยทัศน์ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีความรับผิดชอบ และความตั้งใจในการปฏิบัติงานและปัจจัยด้านครูสอน มีคุณวุฒิ ได้รับการศึกษาอบรมดี มีความสามารถในการสอน มีความรับผิดชอบสูง มีขวัญกำลังใจในการทำงาน และมีความสามัคคีพร้อมเพรียงกัน

1.3 ด้านงบประมาณ ปัญหา คือ งบประมาณที่ภาครัฐจัดสรรสำหรับศูนย์ต่างๆนั้น ไม่เพียงพอ ไม่มีการวางแผน งบประมาณเป็นรายปี ขาดการมีส่วนร่วมวางแผนการบริหารงบประมาณ ที่เป็นเช่นนี้ อาจเป็นเพราะศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เป็นองค์กรที่ทางคณะสงฆ์จัดตั้งขึ้นเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนา เป็นการจัดการศึกษาตามอัธยาศัย ซึ่งความรับผิดชอบในการบริหารงานของศูนย์ในด้านต่างๆ ส่วนมาก ทางวัดซึ่งเป็นที่ตั้งของศูนย์ ต้องเป็นฝ่ายรับผิดชอบ โดยเฉพาะ เรื่อง งบประมาณ ค่าใช้จ่าย ในด้านต่างๆ ด้วยเหตุนี้ จึงเกิดปัญหาเรื่องงบประมาณสอดคล้อง กับงานวิจัยของ พระสุเชษฐ์ หนูเอี่ยม ได้ทำการวิจัย เรื่อง การพัฒนาการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนา วันอาทิตย์ ในภาค 1 ผลการวิจัยพบว่า การจัดสรรงบประมาณจากทางราชการไม่เพียงพอต่อการดำเนินงานมีปัญหาในระดับมาก

แนวทางการแก้ไขปัญหาคือ ทางศูนย์ควรจัดตั้งกองทุนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ โดยการระดมทุนจากหน่วยงานต่างๆเพื่อนำมาเป็นงบประมาณที่ใช้สำหรับบริหารงาน ควรมีการจัดทำแผนงบประมาณประจำปีให้เป็นลายลักษณ์อักษร ควรเปิดโอกาสให้คณะทำงานมีส่วนร่วม ที่เป็นเช่นนี้ อาจเป็นเพราะ ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เป็นองค์กรที่มีต้นทุนทางสังคมสูงเพราะเป็นองค์กรที่ทางคณะสงฆ์จัดตั้งขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์หลักคือ เพื่อ อบรม คุณธรรม จริยธรรม ให้แก่ เยาวชนและบุคคลทั่วไป จึงเป็นการง่ายที่จะระดมทุนจากภาครัฐ เอกชน และประชาชนทั่วไป สอดคล้องกับแนวคิดของนางศรีนวล ลักกิตโร [9] กล่าวว่า ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ไม่ควรอาศัยงบประมาณจากกรมศาสนาเพียงอย่างเดียว แต่ควรอาศัยงบประมาณสนับสนุนจากหน่วยงานในท้องถิ่น เช่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชนต่างๆ รวมทั้งมีการติดตามตรวจสอบการใช้จ่ายงบประมาณในระดับพื้นที่อย่างจริงจัง

1.4 ด้านชุมชน

ปัญหา คือ ชุมชนไม่ให้ความสำคัญกับศูนย์ ไม่มีการประสานงานกับผู้ปกครองนักเรียนและชุมชนอย่างต่อเนื่อง ผู้ปกครองนักเรียน ให้ความสนใจน้อยที่จะส่งบุตรหลานของตนเข้ามาเรียนในศูนย์ นอกจากนี้ ศูนย์บางแห่งขาดความร่วมมือกับชุมชนในการจัดกิจกรรมร่วมกัน ที่เป็นเช่นนี้ อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ไม่ได้ให้ความสำคัญกับชุมชนรอบวัด จึงทำให้ชุมชนขาดการมีส่วนร่วมกับทางศูนย์ สอดคล้องกับงานวิจัยของพระปลัดประพจน์สุภาโต[10] ที่ได้วิจัย เรื่อง การศึกษารูปแบบการบริหารงานของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ จังหวัดนครปฐม ผลการวิจัยพบว่า ทางศูนย์ขาดความร่วมมือกับหน่วยงานราชการ องค์กรบริหารส่วนท้องถิ่นและองค์กรอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งขาดการประสานงานระหว่างชุมชนกับผู้บริหารของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

แนวทางการแก้ไขปัญหาคือ ทางศูนย์ควรเชิญชุมชนเข้ามาร่วมกิจกรรมกับทางศูนย์ และควรเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมกับทางศูนย์ สอดคล้องกับแนวคิดทางนโยบายของกระทรวงวัฒนธรรม กรมการศาสนา [11] เรื่อง การขับเคลื่อนชุมชนคุณธรรมโดยพลังบวร (บ้าน วัด โรงเรียน) ส่งเสริมคุณธรรมที่มั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืน ภายใต้ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ โดยกระทรวงวัฒนธรรมได้เล็งเห็นความสำคัญของพลังบวร (บ้าน วัด โรงเรียน) ซึ่งเป็นสถาบันที่อยู่คู่กับสังคมไทยมายาวนานและเป็นทุนมรดกทางสังคมที่มีบทบาทมากในชุมชน จึงส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีบทบาทในการพัฒนาและบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในชุมชนของตน

1.5 ด้านผู้เรียน

ปัญหา คือ ผู้เรียนมีจำนวนลดลง ผู้ปกครองและผู้เรียนส่วนหนึ่งไม่เห็นคุณค่าของการมาเรียนในศูนย์ ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะ บริบทสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมอย่างรวดเร็ว รวมทั้งค่านิยมของผู้ปกครองที่เปลี่ยนไป สอดคล้องกับงานวิจัยงานของพระมหาสุทัศน์ ไชยยะภา ได้ทำการวิจัย เรื่อง การบริหารการศึกษาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนา วันอาทิตย์ วัดอนงคาราม เขตคลองสาน กรุงเทพมหานคร พบว่า จำนวนของเด็กและเยาวชนที่เข้ามาสมัครเรียนในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มีจำนวนน้อยลง แม้ทางภาครัฐจะมีนโยบายส่งเสริมก็ตาม

แนวทางการแก้ไขปัญหาคือ ทางศูนย์ควรทำข้อตกลงความร่วมมือกับสถานศึกษาใกล้เคียง เพื่อส่งนักเรียนเข้ามาเรียนในศูนย์ ควรมีการบริหารศูนย์ให้มีคุณภาพเพื่อเป็นการจูงใจนักเรียน ควรมีการประชาสัมพันธ์ให้ผู้ปกครองและนักเรียนเห็นคุณค่าและประโยชน์ที่ได้จากการมาเรียนที่ศูนย์ ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารและผู้เกี่ยวข้องกับศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มีความเห็นที่สอดคล้องกันว่า การแก้ไขปัญหาอย่างครบวงจรนั้น ต้องแก้ทั้งในระดับนโยบายและในระดับปฏิบัติการ สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาสุทัศน์ ไชยยะภา ได้ทำการวิจัยเรื่องการบริหารการศึกษาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดอนงคาราม เขตคลองสาน กรุงเทพมหานครโดยเสนอแนะ การแก้ไขปัญหาด้านผู้เรียนไว้ 2 ระดับ คือ 1) ระดับนโยบาย รัฐโดยกรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม ควรร่วมมือกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อรับรองประกาศนียบัตรของผู้สำเร็จการศึกษาในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ รวมทั้ง สามารถเทียบโอนผลการสอบธรรมศึกษา ในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์กับวิชาพุทธศาสนาในกลุ่มสาระ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม และ 2) ระดับปฏิบัติการการเรียนการสอนและกิจกรรมของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ควรมีความหลากหลาย เพื่อสามารถดึงดูดความสนใจของผู้เรียน รวมทั้ง ควรประสานความร่วมมือกับสถานศึกษาทั้งของรัฐและเอกชน ครูสอนพระพุทธศาสนาและครูสอนศีลธรรมในโรงเรียนเพื่อสนับสนุนให้นักเรียนเข้ามาเรียนในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ตลอดจนควรประชาสัมพันธ์ให้ผู้ปกครองนักเรียนทราบถึงประโยชน์ที่จะได้รับเมื่อส่งนักเรียนเข้ามาเรียนในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

1.6 ด้านโครงสร้าง

ปัญหา คือ โครงสร้างของศูนย์บางแห่งไม่ได้แบ่งภาระงานให้ชัดเจน จึงทำให้การทำงานเกิดความสับสนและเกิดความซ้ำซ้อนกัน ไม่เหมาะสมกับศูนย์ขนาดเล็ก เพราะบริบทไม่เหมือนกัน ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะ ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ส่วนมาก จัดโครงสร้าง โดยไม่ได้วิเคราะห์บริบทของศูนย์ให้รอบด้าน จึงทำให้เกิดอุปสรรคในเวลาปฏิบัติงาน สอดคล้องกับงานวิจัยของสำนักพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม[12]ผลการวิจัยพบว่า การจัดโครงสร้างการบริหารงานของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ตามระเบียบของกรมการศาสนา นั้นเป็นโครงสร้างที่เหมาะสมกับศูนย์ขนาดใหญ่ที่มีบุคลากรเพียงพอ ซึ่งไม่เหมาะสมกับศูนย์ขนาดเล็ก

แนวทางการแก้ไขปัญหาคือ ทางศูนย์ขนาดเล็กควรปรับโครงสร้างให้เหมาะสมกับบริบท ทันสมัย โดยเทียบเคียงกับโครงสร้างการบริหารสถานศึกษาทั่วไป ควรระบุขอบข่ายภาระงาน ตามโครงสร้างให้ชัดเจน ควรจัดทำป้ายโครงสร้างการบริหารงาน การจัดทำโครงสร้างการบริหารงาน ควรให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนที่เป็นเช่นนี้ อาจเป็นเพราะผู้บริหารและผู้เกี่ยวข้องกับศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ส่วนมากมีความเห็นว่า การบริหารงานของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ จะมีประสิทธิภาพและสามารถดำเนินงานตามจุดมุ่งหมายที่ได้ตั้งไว้ นั้น มีความจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนโครงสร้างการบริหารงานเพื่อให้เหมาะสมกับบริบทของศูนย์สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาวิริพล โปธิ์เงินได้ทำวิจัย เรื่อง การพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนา วันอาทิตย์เพื่อมุ่งสู่การบูรณาการ ในพื้นที่ กรุงเทพมหานคร ได้เสนอแนะว่า ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ควรมีการทบทวนโครงสร้างการบริหารงาน ควรมีการประสานเชิญตัวแทนผู้ปกครอง ตัวแทนชุมชน ตัวแทนหน่วยงานภาครัฐและเอกชนในพื้นที่ เข้ามาร่วมเป็นคณะกรรมการบริหารงาน ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินงาน ร่วมตัดสินใจในการพัฒนาศูนย์ในรูปแบบของคณะกรรมการ

1.7 ด้านอาคารสถานที่

ปัญหา คือ ด้านสิ่งแวดล้อมในบริเวณใกล้ศูนย์ ไม่สะอาด ขาดการดูแลรักษาให้เป็นระเบียบเรียบร้อยและไม่มี การประเมินผลการใช้อาคารสถานที่ ที่เป็นเช่นนี้ อาจเป็นเพราะ การเรียนการสอนของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ส่วนมากใช้อาคารสถานที่ของวัดจัดการเรียนการสอนและจัดกิจกรรมวันสำคัญต่างๆ สอดคล้องกับงานวิจัยของพระปลัด ประพนธ์สุภาโตที่ได้วิจัย เรื่อง การศึกษารูปแบบการบริหารงานของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ จังหวัดนครปฐม พบว่า ปัญหาด้านอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม ส่วนมากจะใช้ศาลาการเปรียญและห้องเรียนของโรงเรียนประถมศึกษา และโรงเรียนมัธยมศึกษาในวัด ไม่มีความเป็นเอกเทศในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ไม่สามารถจัดสถานที่ให้เหมาะสมแก่การเรียนการสอน

แนวทางการแก้ไขปัญหาคือ ศูนย์ควรจัดสถานที่ให้เอื้อต่อการเรียนรู้ ควรมีเจ้าหน้าที่ดูแลรักษาความสะอาดให้เป็นระเบียบเรียบร้อย ควรมีการประเมินอาคารสถานที่ ที่เป็นเช่นนี้ อาจเป็นเพราะผู้บริหารและผู้เกี่ยวข้องกัศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ส่วนมาก มีความเห็นว่า อาคารสถานที่ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ควรมีสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนการสอน สอดคล้องกับงานวิจัยของพระปลัดประพนธ์สุภาโตที่ได้วิจัยเรื่อง การศึกษารูปแบบการบริหารงานของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ จังหวัดนครปฐมผลการวิจัย พบว่า อาคารสถานที่และสภาพแวดล้อมของ ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ควรมีการปรับปรุงให้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่สมบูรณ์ เช่น การจัดสภาพแวดล้อมให้สะอาด สงบ ปลอดภัย ใกล้เคียงธรรมชาติ ปรับเปลี่ยนสภาพชั้นเรียนให้มีความหลากหลายไม่จำเจ เพื่อส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้อย่างกระตือรือร้นของเยาวชนและประชาชนผู้เรียน

1.8 ด้านสื่ออุปกรณ์

ปัญหา คือ ผู้สอนเลือกใช้สื่อไม่เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละช่วงชั้น ตำราเรียนมีไม่เพียงพอสำหรับผู้เรียน สื่อการเรียนการสอนไม่จำกัดและขาดงบประมาณในการจัดซื้อ นอกจากนี้ บุคลากรขาดทักษะและประสบการณ์ในการใช้สื่อ การเรียนการสอนที่เป็นเช่นนี้ อาจเป็นเพราะผู้บริหารและครูผู้สอนในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ขาดความรู้ความเข้าใจ ในหลักการและวิธีการใช้สื่อที่ถูกต้อง สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาสุนทร ญฐฐภูมิ ได้ทำการวิจัย เรื่อง ปัญหาและแนวทางการแก้ปัญหาการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอนในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ จังหวัดนครราชสีมา ผลการวิจัย พบว่า การเตรียมสื่อ มีปัญหามาก คือ ครูขาดความรู้ในการเตรียมสื่อ รองลงมา คือ ครูขาดการวิเคราะห์ในการเตรียมสื่อการสอน และครูขาดการเตรียมการผลิตและใช้สื่อการสอนไม่มีความหลากหลาย

แนวทางการแก้ไขปัญหาคือ ทางศูนย์ควรส่งเสริมให้ ครูผู้สอนจัดกิจกรรมที่สนับสนุนการคิดแบบโยนิโสมนสิการ ควรมีการสนับสนุน ตำราเรียนให้เพียงพอ ควรมีการขอการสนับสนุน สื่อ อุปกรณ์ จากหน่วยงานของรัฐ เอกชน และชุมชน ควรมีการส่งเสริมให้ผู้สอนใช้อุปกรณ์เหลือใช้ ผู้สอนควรใช้สื่อ ในโซเชียลมีเดีย ให้เป็นประโยชน์ ที่เป็นเช่นนี้ อาจเป็นเพราะสื่อ อุปกรณ์ การเรียนการสอน มีความสำคัญต่อการเรียนการสอน เพราะถ้าผู้สอนใช้สื่อที่ทันสมัยมีความหลากหลาย จะสามารถทำให้บทเรียนดูน่าสนใจยิ่ง อันจะเป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อการเข้ามาเรียนในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ สอดคล้องกับแนวคิดของ ปรีชา กันธิยะ อธิบดีกรมการศาสนา [12] สรุปว่า ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ต้องปรับปรุงสื่อการเรียนการสอน ให้ทันสมัย เพื่อให้ทันกับยุคโลกาภิวัตน์เช่นการนำแท็บเล็ตมาใช้ในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์โดยอาศัยการสนับสนุนงบประมาณ จากทุกภาคส่วน โดยเฉพาะสังคมชาวพุทธ

2. การศึกษาความเหมาะสมของแนวทางการแก้ไขปัญหาการบริหารงานของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เขต กรุงเทพมหานคร ทั้ง 8 ด้าน พบว่า โดยรวมอยู่ใน ระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจาก มากไปหาน้อย คือ ด้านสื่ออุปกรณ์ ด้านบุคลากร ด้านผู้เรียน ด้านชุมชน ด้านงบประมาณ ด้านอาคารสถานที่ด้านวิชาการ และด้านโครงสร้างเมื่อพิจารณาจากการทดสอบค่าที พบว่าระดับความเหมาะสมของแนวทางการแก้ไขปัญหาการบริหารงานของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ จากทั้งโดยรวมและรายด้านสูงกว่าเกณฑ์อย่างน้อยสำคัญทางสถิติระดับ .05 ที่เป็นเช่นนี้ อาจเป็นเพราะในปัจจุบันบริบทสังคมโลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ซึ่งส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของคนในสังคมทุกหนแห่ง สังคมส่วนใหญ่มุ่งเน้นการพัฒนาด้านวัตถุ เทคโนโลยีที่ทันสมัยเป็นส่วนมาก ทำให้บริบทสังคมเปลี่ยนไป ผู้คนเห็นห่างจากหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา ละเลยแนวทางดำเนินชีวิตที่ควรยึดมั่นในคุณธรรมจริยธรรม ดังนั้น ผู้บริหาร ครูผู้สอนและผู้เกี่ยวข้องกัศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ จึงมีความตระหนักว่า ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ควรต้องมีการปรับเปลี่ยน การบริหารงานในด้านต่างๆเพื่อให้เหมาะสมกับบริบทของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป สอดคล้องกับงานวิจัยของพระปลัดประพนธ์สุภาโตที่ได้วิจัยเรื่องการศึกษารูปแบบการบริหารงานของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ จังหวัดนครปฐม สรุปว่า แนวทางในการดำเนินงานด้านการจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนา

อย่างยั่งยืน ซึ่งจากกระแสโลกาภิวัตน์และสภาพปัญหาคุณภาพของผู้จบการศึกษาจากศูนย์พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ จึงมีความจำเป็นต้องพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยเฉพาะคุณภาพของเยาวชนและประชาชนผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อให้สามารถเผชิญปัญหาและการเปลี่ยนแปลง เพื่อดำรงตนในสังคมได้อย่างดีมีความสุข ร่วมรับผิดชอบพัฒนาชุมชนประเทศชาติ และสังคมโลก จึงเห็นสมควรต้องพัฒนาคุณภาพการศึกษาทั้งระบบ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำการวิจัยไปใช้

1.1 จากการศึกษา พบว่า ระดับความเหมาะสมของแนวทางการแก้ไขปัญหาการบริหารงานของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เขตกรุงเทพมหานคร โดยรวมมีระดับความเหมาะสมมาก จึงมีความเหมาะสม สามารถนำไปใช้แก้ไขปัญหาการบริหารงานของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ได้ โดยเฉพาะด้านสื่ออุปกรณ์ ด้านบุคลากรตามลำดับ

1.2 จากการศึกษา พบว่า ระดับความเหมาะสมของแนวทางการแก้ไขปัญหาการบริหารงานของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เขต กรุงเทพมหานคร ด้านโครงสร้างในการบริหารงาน มีความเหมาะสมน้อยที่สุด ดังนั้นผู้บริหารและผู้เกี่ยวข้องกับศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ควรพิจารณาให้รอบครอบ สำหรับการปรับเปลี่ยนโครงสร้างการบริหารงานของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

2. ข้อเสนอแนะในการทำงานวิจัย ในครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาความเป็นไปได้ในการนำแนวทางการแก้ไขปัญหาการบริหารของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ไปใช้

2.2 ควรศึกษาเปรียบเทียบระดับความเหมาะสมของแนวทางการแก้ไขปัญหาการบริหารงานของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาในส่วนภูมิภาคกับศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ที่ตั้งอยู่ส่วนกลาง

2.3. ควรมีการศึกษาตัวแปรอื่นๆ ที่มีความสัมพันธ์ต่อแนวทางการแก้ไขปัญหาการบริหารงานของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

2.4 ควรมีการศึกษาวิจัย เชิงคุณภาพ ที่เกี่ยวกับ ระดับความเหมาะสมของแนวทางการแก้ไขปัญหา โดยผู้วิจัยเข้าไปสังเกต สัมภาษณ์ วิเคราะห์ เอกสาร เพื่อรวบรวมข้อมูลในพื้นที่จริง ให้ได้ข้อมูลเชิงลึกมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- [1] สมศักดิ์ บุญป. (2547). *พระสงฆ์กับการศึกษาไทย. กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.*
- [2] กรมการศาสนา. (2551). รายงานการประเมินผลศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ *ปีงบประมาณ 2551.* กรุงเทพฯ: สำนักพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม กรมการศาสนา.
- [3] พระปริยัติกิจโกศล.(ม.ป.ป.). รูปแบบการจัดการศึกษาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ *ในประเทศไทย.* กรุงเทพฯ: ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดอนงค์าราม.
- [4] กรมการศาสนา. (2550). *คู่มือศูนย์การเรียนรู้ศีลธรรมในวัด.* กรุงเทพฯ: กลุ่มส่งเสริมศีลธรรมในเด็กและเยาวชน สำนักพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม กรมการศาสนา.
- [5] พระมหาสุนทร ญฺฐฐุมิ. (2550). ปัญหาและแนวทางการแก้ปัญหการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอนในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ จังหวัดนครราชสีมา. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (หลักสูตรและการสอน). นครราชสีมา: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏ นครราชสีมา. ถ่ายเอกสาร.
- [6] พระมหาวิโรพล โพธิ์เงิน. (2552). การพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์เพื่อมุ่งสู่การบูรณาการงาน *ในพื้นที่ในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ สส.ม.(การบริหารงานสวัสดิการสังคม).* กรุงเทพฯ:บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ถ่ายเอกสาร
- [7] พระสุรเชษฐ์ หนูเอี่ยม. (2553). การพัฒนาการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในภาค1. *สารนิพนธ์ สส.ม.(การบริหารและนโยบายสวัสดิการสังคม).* กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.

- [8] พระมหาสุทัศน์ ไชยยะภา. (2554). การบริหารการศึกษาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดอนงคาราม เขตคลองสาน กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (การบริหารการศึกษา) กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.ถ่ายเอกสาร.
- [9] กรมการศาสนา. (2556). จำนวนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ประจำปีงบประมาณ 2556. (เอกสารการสรุปจำนวน). กรุงเทพฯ: สำนักพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม. อัคสำเนา.
- [10] พระปลัดประพจน์ สุภาโต. (2555). การศึกษารูปแบบการบริหารงานของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์จังหวัดนครปฐม. วิทยานิพนธ์ พธ.ม. (การจัดการเชิงพุทธ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- [11] กรมการศาสนา. (2559). รายงานการประชุมเสวนาทางวิชาการ ชุมชนคุณธรรมพลังบวร (บ้าน วัด โรงเรียน) ภายใต้โครงการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ปีงบประมาณ 2559.กรุงเทพฯ: สำนักพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม กรมฯ
- [12] กระทรวงวัฒนธรรม กรมการศาสนา. (2558). เอกสารสรุปประชุมศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ปีงบประมาณ 2558. กรุงเทพฯ: กรมการศาสนา.